

OPPEGÅRD
HISTORIELAG

Dagliglivets kulturminner

Oppegård historielag takker følgende virksomheter for deres støtte til 2009-kalenderen

Historielaget ser det som svært viktig å kunne tilby kalenderen til en overkommelig pris. Dette er mulig takket være frivillig innsats fra ildsjeler i Historielaget og ikke minst positive virksomheter som ser omdømmeverdien ved å støtte slike lokale prosjekter. Vi takker hjerteligst og håper vår glede smitter over på deres kunder.

Adigo AS –Varmepumper

Sætreskogveien 4, Oppegård. Tlf 66 81 35 50.
www.adigo.no

Boots Apotek

Kolbotn torg. 09-21(18). Tlf 66 81 69 00.
boots.kolbotn@apotek.no

Coop Mega

Kolbotn torg. 09-21(18). Tlf 66 81 07 50.
www.coop.no

DnB NOR Bank ASA, avd Kolbotn

Kolbotnveien 6. Tlf 03000. www.dnbnor.no

DSV Road AS

Kongeveien 47, Sofiemyr. Tlf 66 81 66 00.
www.dsv.com/no

Exact Eiendomsmeglere Kolbotn

Strandliveien 1 (Kolben). Tlf 90 51 46 39.
www.exact.no

Fargerike Kolbotn Interiørservice

Landerudsenteret. Tlf 66 80 80 20. Vår håndverksavd. utfører maling-tapetsering-gulvlegging.

Gjersjøen Antirust

Rosenholmveien 47, Trollåsen. Tlf 66 80 01 29.
www.gjersjoenantirust.no

Ilje AS – prosjekt- og byggeledelse

Kolbotnveien 33, Kolbotn. Tlf 66 99 55 50. epost@ilje.no

Kiwi Trollåsen

Trollåsveien 25. 09-21(20). Tlf 66 80 80 40.
kiwi.trollasen@ngbutikk.net

Kolbotn Dekk og Service Senter

Lienga 7, Trollåsen. Tlf 66 80 13 10.
www.kolbotnservice.no

Kvernaas Arkitekter AS

Kolbotnveien 7, Sentrumsbygget. Tlf 66 80 24 80.
www.kvernaas.no

Larmerud Rørservice AS - Bademiljø

Sofiemyrveien 6, Sofiemyr. Tlf 66 89 29 00.
www.larmerud.no

Lunch & Catering As

Kongeveien 49, Sofiemyr. Tlf 66 99 20 20.
www.lunch-catering.no

Mekonomen Kolbotn AS – Bilverksted

Rosenholmveien 47, Trollåsen. Tlf 66 81 28 51.
tor.halvorsen@mekonomen.no

Muribø Installasjon AS

Valhallaveien 64, Tårnåsen. Tlf 66 80 07 52. 10-17(15).
www.muriboinstallasjon.no

NAF avd Follo

Rosenholmveien 45, Mastemyr.
Ring 66 82 28 20 vedrørende NAF-medlemskap

Nordea Bank Norge ASA

Kolbotnveien 23. Tlf 06001. kolbotn@nordea.no.
"Ta kontakt for rådgivning."

Oppegård kommune

Rådhuset, Kolbotnveien 30. Servicetelefon 66 81 90 90.
www.oppegard.kommune.no

Quality Hotel Mastemyr

Lienga 11, Kolbotn. Tlf 66 99 78 00.
anita.oygard@choice.no. www.choicehotels.no

Samlerhuset

Trollåsveien 6, Trollåsen. Tlf 02550. 0800-1600.
www.samlerhuset.no

Storm Elektro avd Oppegård

Sætreskogveien 4, Oppegård. Tlf 66 99 16 99.
www.stormelegro.no

Tanum bokhandel

Kolbotn torg. 09-21(18). Tlf 67 49 04 50.
www.tanumbokhandel.no

HISTORIELAGETS KALENDER – ET SAMLEOBJEKT?

Vi takker Oppegårds befolkning for positiv mottakelse av kalenderen som Historielaget utgir regelmessig – hvert år siden 1991, med unntak av et par år. Det virker som om kalenderen etterhvert oppfattes som et samleobjekt av stadig flere. Vi gleder oss over at vi har en trofast og stadig økende kjøpergruppe. Dette gir oss igjen et bedre grunnlag til å fastsette opplag og salgsopplegg. Kalendersalget er viktig for Historielagets økonomi. Noe av suksessen for kalenderen er nok at Historielaget helt siden starten satset på et gjennomgående tema for hver kalender.

Årets kalender har nok fått en tittel som gir et noe mer differensiert bilde. Men det har sammenheng med at år 2009 er utpekt som nasjonalt kulturminneår, med tema "Dagliglivets kulturminner". Vi har fulgt opp intensjonen og tatt opp dagliglivets kulturminner som gjennomgående tema for kalenderen 2009. Myndighetene har tolket uttrykket dagliglivets kulturminner ganske vidt. Det gjør at stoffutvalget også er ganske vidt. "Dagliglivet" preges jo av at mange av oss husker, men at lite er nedskrevet. Og så er det dette med å finne bilder som illustrerer minnene. Det er nok her det meste av utfordringen ligger.

Vi håper dere blir fornøyd med resultatet.

Egil Wenger, leder

Kulturminner kan være så mangt

Temaet for årets kalender er som nevnt "Dagliglivets kulturminner". Dette åpnet mulighetene for å betrakte kulturminner i et videre perspektiv enn man vanligvis gjør. Som du vil se av årets kalender, har vi valgt å definere dagliglivets kulturminner ganske vidt. Eksempler på dette er lokalveienes tilblivelse, den lange kampen for å få offentlig vann- og kloakktilknytning, bakgrunnen for det enestående botaniske mangfoldet som vi finner rundt badeplassen ved Tussetjern, de mange steingjerdene på Svartskog, de lokale kulturhusene rundt om i kommunen, det rike teater- og revylivet som utfoldet seg i disse viktige forsamlingshusene. Forfattere og skribenter med tilknytning til Oppegård har det vært mange av. Vi har valgt å trekke frem to av dem – én som er godt kjent og én som nok færre kjenner til. Selvfølgelig har vi tatt for oss det som foregikk på og rundt de viktige vannene våre. Et av de første nye boligområdene etter krigen var Hellerasten. Det har vi også valgt å se som et av dagliglivets kulturminner.

I arbeidet med de årlige kalenderne blir det ofte en ivrig jakt på gamle fotos, gamle program fra konserter og revyer og annet gammelt materiale. Med jevne mellomrom etterlyses dette. Vi tror fortsatt mange har gamle bilder og trykksaker som de kanskje ikke kommer på kan være av allmenn interesse. Vi oppfordrer derfor den som måtte ha slikt stoff til å kontakte Oppegård Historielag (Egil Wenger, tlf 66 80 27 89/ mobil 97 74 90 02, eller Siri Iversen, mobil 93 43 11 05, e-post: siri.iversen@gmail.com) eller Oppegård bibliotek, tlf 66 81 50 50.

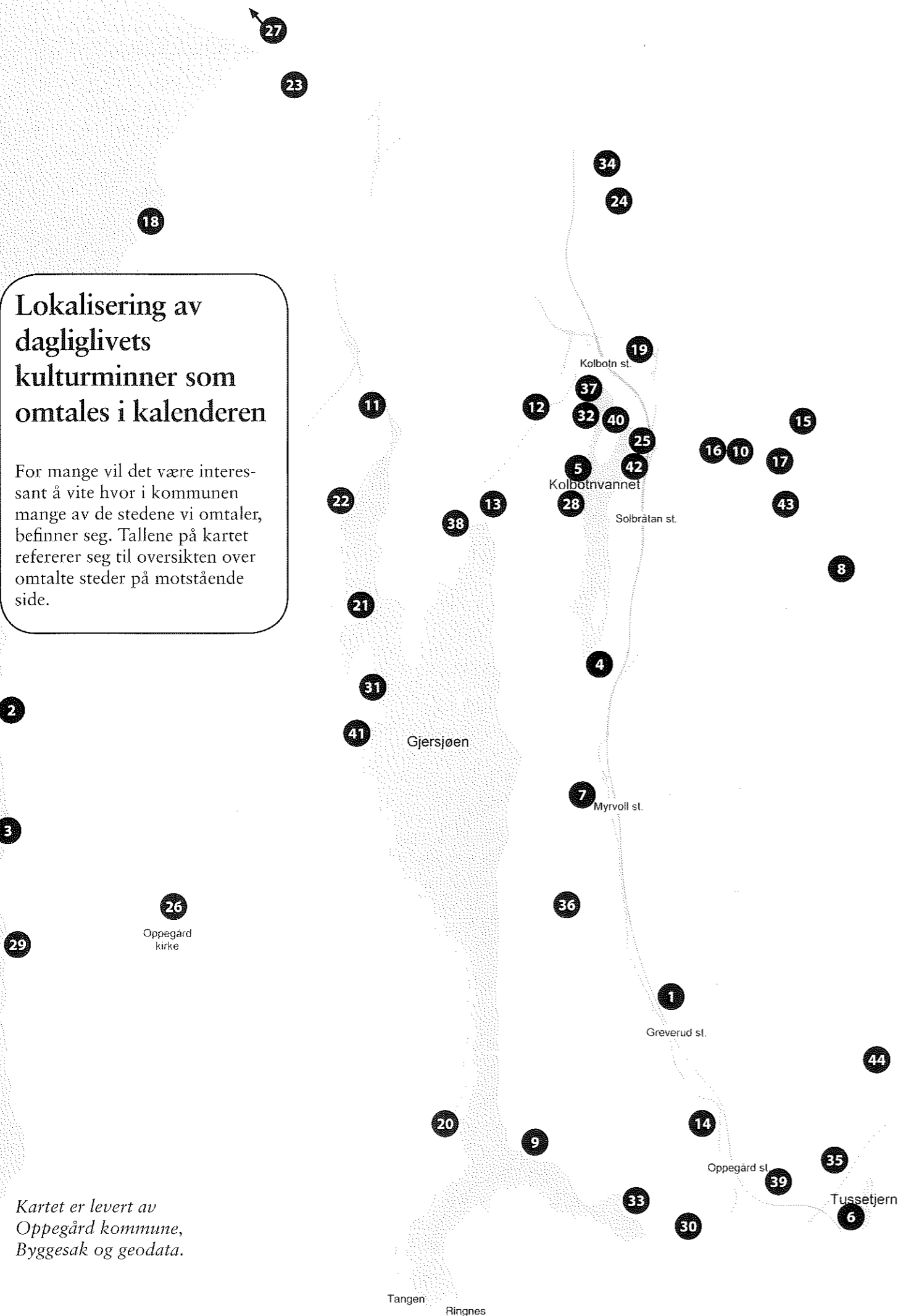
Kalenderkomitéen, som har bestått av Marita Huseby, Tove Helle, Siri Iversen, Bjørn Engebretsen og undertegnede, håper du får glede av dette stoffet utover året.

Ragnar Dahl, redaktør

Forsidemotivet er fra et av steingjerdene på Svartskog, nærmere bestemt i nærheten av Solheim. Gjerdet er lagt opp som "kistemur". Les mer om steingjerdene på Svartskog under kalendersiden for september. Smårollingene på bildet heter Malene Birkeland Solberg (med mørk genser) og Minna Snilsberg. Fotoet er tatt for Oppegård Historielag av Torbjørn Martinsen, som selv bor på Svartskog.

Lokalisering av dagliglivets kulturminner som omtales i kalenderen

For mange vil det være interessant å vite hvor i kommunen mange av de stedene vi omtaler, befinner seg. Tallene på kartet refererer seg til oversikten over omtalte steder på motstående side.

Kartet er levert av Oppegård kommune, Byggesak og geodata.

1. "Aspen" eller "Aspero" i Vestliveien 15
2. Bekkensten brygge
3. Bålerud brygge
4. Ekornrud
5. "Fiskern", badeplass ved Kolbotnvannet
6. Fjeld ved Tussetjern
7. Fjelltun på Myrvoll
8. Fløisbonn
9. Flåtestad
10. Gautes vei på Hellerasten
11. Gjersjø bru
12. Gjersjøveien, som i dag heter Kolbotnveien
13. Gjersjøviken sommercamping
14. Greverud skole
15. Helleraståsen *
16. Hermods vei 6 på Hellerasten
17. Høydebassenget på Hellerasten
18. Ingierstrand Bad
19. Kolbotn gård
20. Kurud
21. Lagerhus for oppbevaring av isblokker som ble skåret på Gjersjøen
22. Ljabruchausseens forlengelse (Mosseveien) er strekningen langs Gjersjøens vestside
23. Oppgangssaga i Gjersjøelva
24. "Samfundet" i Skogveien

25. Skogsland, Solbråtanveien 18 ("Losjen")
26. Solheim (Bålerud skole)
27. Stubljan
28. "Stupern", badeplass ved Kolbotnvannet
29. Svartskog brygge
30. Sætre
31. Tyrigrava
32. Tyskerhuset
33. Utløpet av Greverudbekken (bekkens nedre del)
34. Utsiktsparken i Skogveien
35. Vanntårnet på Oppegård mellom Kringsjøveien og Parkveien
36. Vannverket på Stangåsen
37. Vaskehuset
38. Vassbonn
39. Vellet (Grendehuset) på Oppegård
40. "Villa Gamlehaugen", Theodor Hansens vei 12
41. Villa Sandvigen
42. "Villa Strandli", Solbråtanveien 26
43. Ødegården
44. Øvreskogen

*) I "Hellerastens Historie", utgitt som Historisk skrift Nr. 2 av Oppegård Historielag heter det: "Området ble kalt Hellerasten etter "Helleraståsen"", som var påført et kart over området fra 1865.

Et besøk paa Fjeld Bigaard

Skilling-Magazin utkom som illustrert ukeblad i Norge i perioden 1835 til 1890 med undertittelen "til udbredelse af nyttige kundskaber". Ukebladet ble oppfattet som et middel til lesetrening da illustrasjonene var ment å vekke interesse og leselyst hos dem som ikke eide boklig lærdom.

I et nummer av Skilling-Magazin som (vi antar) ble utgitt i 1886, kan vi lese om et besøk bladet har hatt på Fjeld ved Tussetjern på Oppegård. Reportasjen innledes med en malerisk beskrivelse av reisen med Smaalensbanen fra Kristiania til Oppegård. Ferden går "langs det steile Egeberg og den brede fjord med alle sine Øer". Inntrykkene av aktivitet på havnen og fjorden samt av bebyggelsen man reiser gjennom, er åpenbart mange: "Alt dette giver Tanken og fantasien saameget Arbeide, at man næsten føler sig lettet, naar man over den stolte Ljansviadukt glider ind i et roligt, skovbevokset og kun af grantre lave Bjergknauser opfyldt Terræn". Etterhvert ankommer man Oppegård stasjon og vi siterer videre fra artikkelen:

"Det var allerede langt ude i October nogle Bivenner efter Ejerens, Hr. Agent Ivar S. Youngs venlige Indbydelse

gjestede Fjeld, hvor Ingen af os før hadde været. Fra Oppegård station fulgte vi en Sti, som malerisk slyngede sig gjennom et med Skov og Krat af forskjellige Slags Træer bevoxet Terræn, der, skjønt Løvtræene nu var bladløse, dog var riktig vakkert. Efter en kort vandring er vi paa Stedet, og vi udbryde Alle i Forbauselse over dets Skjønhed. Paa Nordvestsiden ligger en styrtende brat og temmelig høj, fordetmeste med Træer bedekket Fjeldstyrtning, herfra udbreder sig sydover et temmelig kuperet Stykke Jord, med overalt opstikkende Fjeldknauser af de forskjelligste Former; indimellem disse knauser overalt den hyppige Vegetasjon; hist og her er smaa Haveanlæg, Gange slyngede sig frem overalt, hver Plet er benyttet, og benyttet med særdeles meget Smag. (Eieren har paa den lille Eiendom plantet ca. 10,000* Træer af mange forskjellige Slags, og de var alle i kraftig Vext). Paa Sydsiden ligger et lidet Vand med venlige Bredder, der med sit Badehus og sin hvidmalte Baad tager sig yndig ud mod det mørke Fjeld. Omtrent midt paa Eiendommen ligger en liten Sommerbolig, et rigtig koselig, hjemlig Sted.

Den egentlige Bigaard, Hovedgjenstanden for vor

Fra Skilling-Magazin: "Foran, længst tilhøire i Billedet, ser vi Enden af det store aabne Bibus for Halmkuber, bygget i to Etager og med Plads for 36 kuber. Det er solid opført af svære Materialer, og det langt frem-springende Tag beskytter mod Uvæjr og Solskin. Til yderligere Beskyttelse mod Vejret er Skuret forsynet med Rammelemmer paa Hængsler med Asfaltpap som Fyldinger – hvilket paa denne lune Plads næsten maa kaldes en overdreven Forsigtighed – saa vi ikke kan se andet af kuberne end Flyvehuldet. Bagenfor Halmkubehuset er der paa den flade Gaardsplads, hvor det for Øjeblikket en Udtromming foregaar, opstillet 14 Trækuber af forskellige Konstruktioner, alle vel besatte med Bier."

Udflugt, ligger overordentlig lunt lige under den bratte Fjeldstyrning og saa at sige midt i den Ur, der er dannet af de i sin tid derfra nedstyrte Fjeldhyller, men overalt omgivet med Træer. Den er som Bigaard betragtet temmelig stor, og om der muligens endnu et eller andet Sted i Landet kan findes flere Kuber samlede paa eet Sted, er den dog i andre Retninger enestaaende her i Landet; thi her findes ikke alene Bier af forskjellige Racer, men ogsaa det fullstændigste Materiell for Biskjøtsel. Bigaarden er i sig selv en hel Udstilling af alt, hva en Biskjøtter kan ønske at se, ja de fleste Udstillinger vil neppe være halvt saa fuldstændige som denne ene Bigaard."

Artikkelen beskriver videre hvordan Ivar S. Young har bygget opp og organisert sin bigård, før den fortsetter med følgende: "Vi er ogsaa vidende om, at Hr. Young agter at fortsætte den Biskole, hvormed han iaar har gjort et lidet Forsøg, og ville vi udtale Ønske om, at denne Skole maa have Fremgang, idet vi tro, at han med det ringe Materiell han har forskaffet sig, vil kunne virke til meget Gavn. Hr. Young har med sin ualmindelig store Energi og med sit praktiske Greb paa Tingene kastet sig over Biskjøtselen, og han kan ogsaa opvise store Resultater af sin Virksomhed. Lige-

som han var med blant Stifterne af "den norske Biavlforening," har han derefter den hele Tid med en Iver, der søger sin Lige, arbeidet for dens Fremgang, og det er ikke meget sagt, naar vi udtale den Overbevisning, at det for en stor Del skyldes hans utrættelige Arbejde, at Biforeningen har voxet sig saa forbausende stor, og har vakt sa meget Interesse over det hele Land."

Ivar S. Young kjøpte eiendommen Fjeld av enkefru Bredrup i mai 1880 (for 2000 kroner). I overtagelses-papirene er det Youngs "børn" som oppføres som eier. Young døde i 1891, og i 1893 skjøter Ivar S. Youngs "børn" eiendommen over til ingeniør B. O. Florelius (for 6000 kroner). Som nevnt var Young en av stifterne av Norges Birøkterlag og det står bl.a. følgende i lagets 75 års jubileumbok: "Det er denne mannen vi i stor mun kan takke for at vi so tidlig som i 1884 kunne få ein landsorganisasjon for birøktarar og for at vi ei stutt tid seinare og fekk eit tidsskrift."

*) I artikkelteksten står det faktisk "10 000 trær". Dette høres helt utrolig ut og vi spør oss om det kan være en 0 for mye!

Kilder: Wikipedia, Skilling-Magazin, Riksarkivet Oslo, Norges Birøkterlag.

Kommunal overtagelse av veier – de første kommunale kjøreveier

Oppegårds moderne veihistorie starter med bygging av Ljabruhausséens forlengelse (Mosseveien). Det vil si strekning langs Gjersjøens vestsida, fra Gjersjø bru til Ås. Denne veistrekningen ble anlagt i årene 1857-1860. Veien var klassifisert som hovedvei og var dermed amtets ansvar. Mosseveien avløste Den Fredrikshaldske Hovedvei (den gamle kongeveien) som hovedvei sydover.

Norges veinett var på midten av 1800-tallet inndelt i hovedveier og bygdeveier. Fra 1850-årene ble bevilgninger til anlegg og vedlikehold av bygdeveier, sammen med bevilgninger til skole- og fattigvesen, faste budsjettposter i kommunene. Anlegg av bygdeveier ble basert på formelle politiske beslutninger. Derfor er det, via protokoller og annen dokumentasjon, mulig å følge beslutningene, og dermed hvilke veier som ble anlagt på forskjellige tidspunkter. Også i Oppegård ble det bevilget penger til utbedring av bygdeveier. I 1861 ble det for eksempel bevilget penger til utbedring av den gamle bygdeveien som gikk fra Ødegården via Kolbotn til Stubljan.

Over tid hadde kravet til veienes standard endret seg betydelig. Tidligere var bygdeveiene kjerreveier, rideveier og til dels stier. Før jernbanen kom i 1879, var det Svartskog som var Oppegårds befolkningsmessige og kommunikasjonsmessige sentrum. Derfra var det dampbåtforbindelse til Nesodden og Christiania fra 1850-årene. Med kommunikasjonen landverts var det vanskeligere, og behovet for bedre og flere veier presset på i tiårene som fulgte etter at jernbanen var blitt anlagt gjennom bygda og det vokste frem to andre befolkningsentra – Oppegård og Kolbotn.

I årene 1905–1915 overtok kommunen flere private og offentlige veier og begynte opparbeidelse/nyanlegg av disse (Oppegård var en del av Nesodden kommune til 1915). Målet var å knytte sammen og styrke kommunikasjonen mellom de tre nevnte befolkningsentra, samtidig som områdene ville bli koblet til den nye hovedveien (Mosseveien). I herredsstyremøte den 26. november 1911 ble det for eksempel besluttet å oppta et lån på 10.000 kroner. Pengene skulle gå til overtagelse, opparbeidelse og nyanlegg av kommunale veier. I første omgang ble det bevilget penger til anlegg av kjørevei mellom Kolbotn og Gjersjø bru. Den ble ferdigstilt i 1913. I 1911 ble Bålerud brygge og veien mellom Oppegård kirke og Bålerud brygge overtatt av kommunen. Opparbeidelse av større bryggeplass og større veibredde ble ferdigstilt i 1914.

Styrkingen av kommunikasjonen var viktig for å lette reiseveien til sognets jernbanestasjoner for innbyggerne på Svartskog. Samtidig gjaldt det å korte ned reisetiden til kirken på Svartskog for innbyggerne på østsida av Gjersjøen.

Det står lite i herredsstyrets møteprotokoller om

betingelser for kommunal overtagelse og bygging av veier. Det er som oftest bare vedtakene og litt om hva saken dreier seg om man finner i møteprotokollene fra den tiden. Debattene og standpunktene er ikke referert i protokollene. Men én sak kan være illustrerende. Det gjelder kommunens overtagelse av Gjersjøveien. Dette var det daværende navnet på veistrekningen fra Kolbotn til Gjersjø bru. Veien heter i dag Kolbotnveien og må ikke forveksles med nåværende Gjersjøveien syd i kommunen. Her måtte uttalte private interesser vike for offentlige interesser. Overtagelsen av Gjersjøveien innebar at flere grunneiere måtte avstå grunn. Firmaet M & H Ingier var en av disse. Av protokollene fremgår det at firmaet ønsket full erstatning for den grunn de måtte avstå. Erstatningsutmålingen skulle enten skje etter takst eller etter overenskomst. Fra herredsstyre-møte 11.11.1911, sak nr. 5, heter det: "Sognestyret beslutter med 2 mod 1 stemmer ikke at gi noget tilbud på overenskomst, idet man formener i modsætning til firmaet, at eiendommen Versbunn (Vassbonn) med anlæg av denne vei kommer til at faa saa stor værdstigning, at eventuel taxt rimeligvis ikke vil tilkjenne eieren nogen nævneværdig erstatning. Derpaa besluttedes enstemmig at lade afholde expropriationstaxt over den til veien nødvendige grund, paa M & H Ingiers eiendom. Engh* deltog ikke i avstemningen i denne sag, idet han, som er ansat i firmaets tjenester, ikke fandt at kunne staa helt frit til afgjørelsen."

*) Peder Engh var én av fire representanter som representerte bygda i herredsstyret i Nesodden.

Kilder: Formannskapsprotokoller, Kulturminneatlas, Follo av Trond Taughbøl 1995, Akershus Fylkes veghistorie av J. Gjærum.

Vegard Arnesen, arkivdepotet, Oppegård kommune

Bryggene på Svartskog

DS "Oksvald" legger til ved Ingjerstrand brygge en sommerdag på slutten av 1930-tallet. (Foto er tatt av Wilse og tilhører Oslo Museum).

Det var grunneierne som stod for bygging av brygger. Dessuten hadde dampskipsselskapene stor innflytelse på bryggeutbyggingen. Først mot slutten av første verdenskrig begynte kommunene å engasjere seg mer direkte i utviklingen. I 1857 kom "Dragen", det var den første båten som kom i trafikk på Bunnefjorden. Passasjerene bordet hjulbåten ute på fjorden siden de eksisterende pælebryggene var altfor spinkle og lave. Utover 1870-tallet kom dampbåter med skruderift (propeller) for fullt og bryggene ble bygget større og i stein. Det tok mange år før det ble vinterruter på Bunnefjorden. D/S "Bundefjord", også kalt "Dokka", hadde rute på Bunnefjorden i 78 år før den ble tatt ut av drift i 1953 og sendt til opphugging. Mange husker nok likevel denne som en vakker båt – malt i hvitt og sort og pyntet med "broderier" i gull i baugen og på hekken og høy, slank skorstein. Folk kalte henne for "dokka i fjorden".

Bekkensten brygge tilhørte Ljansbruket og var den eldste av bryggene på Oppegårdssiden. Fra gammelt av var det båtforbindelse herfra til Nesodden og det var fraktemenn som da sto for transporten. Bryggene på Svartskog og Bålerud/Rødsten er begge bygget i 1874. Tidlig på 1930-tallet ble det opprettet flere anløp ved Ingjerstrand bad for sommerrutene. Det var anløp fram til 1970.

Fram til 1939 var det rutebåt til Oppegård tre brygger, da var det ikke lenger grunnlag for videre

trafikk siden bussen var et raskere framkomstmiddel inn til byen. Bussen ventet på Bekkensten brygge og fraktet passasjerene videre. I dag er Bekkensten brygge helt borte, Svartskog brygge er også veldig redusert. Bare Bålerud brygge kan fortsatt brukes.

I tillegg til at Bunnefjordbåtene fungerte som post-rute til Nesodden og Kristiania, var mange sommerhusbeboere på begge sider av fjorden faste brukere av de såkalte pappbåtene. Mange av dem var svært betydningsfulle personer som hadde innflytelse nok til å dirigere rutetidene slik det passet best for deres kontortid. De fastboende skulle som regel mye tidligere på arbeid og måtte dra med en grytidlig båt.

På Blylaget på Nesodden lå en hermetikkfabrikk som sto for leveranser til Roald Amundsens Sydpolekspedisjon. Amundsen var svært misfornøyd med hermetikken. Trolig la han ikke skjul på det heller, for det blir sagt at når fabrikanten Frølich skulle til byen, sto han heller igjen på land dersom han fikk øye på Amundsen om bord på båten.

Kilder: Karl J. Bjerklund (1988). Båttrafikken Nesodden-Oslo. Christian Hintze Holm (1995). Nesoddens historie B.2. Harald Lorentzen (2005). Nesoddens historie. B.3. Randi Moe (1991). Blylaget. Diverse publikasjoner fra Oppegård Historielag og Oppegård kommune.

Det lokale vannverket på Oppegård

Sommeren 1955 var det verste tørkeåret på mange år. Vannforholdene på Oppegård var vanligvis slette, men i slike tørkeår ble forholdene katastrofale. Tankbiler med vann kjørte dagen lang for å fylle tomme brønner. Oppegård Vel besluttet å vurdere mulighetene for å realisere et privat vannverk. Omtrent samtidig reagerte også husmødrene på Oppegård, for det var i første rekke husmødrene som fikk føle hva det vil si å mangle vann. Oppegård Husmorlag innbød til masse møte for å drøfte situasjonen. Dette resulterte i følgende resolusjon til myndighetene med krav om øyeblikkelig bygging av et vannverk: "Til Oppegård formannskap og herredsstyre. Oppegård Husmorlag arrangerte 22/8-55 åpent møte for å drøfte den fortvilte vannsituasjon i vårt distrikt. Uten å ta denne eksepsjonelle tørkesommeren i betraktning har vi i alle år manglet vann. Husmødrene har i en generasjon båret vann, med derav utallige følger, så som: Åreknuter, brokk, underlivssykdommer og hjertefeil. Nå går annen og tredje generasjon samme skjebne i møte etter den 40-års plan vi ble stillet i utsikt av vår viseordfører på Oppegård dagen 25. juni d. å. Vi ser nybyggerstrøkene blir sikret vann, og vi skulle vel være like berettiget her i gammelbebyggelsen, som i en menneskealder har båret bygdens skattebyrder. Møtet besluttet derfor enstemmig å tilskrive myndighetene om at Tussetjernprosjektet snarest blir tatt i betraktning som en midlertidig redning for Greverud krets. Vi imøteser snarest et positivt svar."

Den 10. september 1955 hadde Oppegård Vel ekstraordinær generalforsamling. Foranledningen var planene om å få i stand et eget vannforsyningsanlegg for området. Vannsituasjonen var prekær og utsikter til et kommunalt vannverk var usikre. Etter en omfattende debatt ble det med overveldende flertall vedtatt at vellet skulle stå for verket. Anlegget skulle være provisorisk og ha som formål, inntil kommunens vannverk var utbygget, å sørge for vannforsyning til abonnentene og å skaffe vann til brannslukking.

Etterhvert kom dugnadsarbeidet i gang. For å holde dugnadsgjengen i gang var det viktig med kaffe. Husmorlaget ble spurt om de kunne bistå med kaffekoking.

En hovedstadsavis karakteriserte prosjektet som et av Norges største dugnadsarbeid. Enkelte hadde opp i 400 – 500 dugnadstimer. Når vi vet at jobben med å anlegge ledningstraséene nok var den mest krevende jobben, er det bare å bøye seg i støvet for dem som tok de tyngste og fleste takene.

Vannet ble tatt fra Tussetjern. En plastledning ble ført 25 meter ut i vannet. Pumpehuset ble lagt så nær

Støpingen av selve vanntårnet ble utført uten avbrytelse og var ferdig etter 26 timers kontinuerlig arbeid. 60 mann var med på den delen av dugnaden, og arbeidet ble utført på skift à 8 timer. (Foto: Knut Thorsteinsen).

vannet som mulig, og var plassert nesten helt under terrenget. Fra pumpehuset førte en ledning i jordgrøft frem til Tussetjernåsen, videre opp den nesten lodderette åsside frem til Kringsjåveien, over denne og videre i noe slakere terreng opp til det høyeste punkt i terrenget, som befinner seg på vellets 6 måls store tomt, også kallet "Parken". Her ble vanntårnet bygget.

Vanntårnet står på en sokkel og er støpt i armert betong med 20 cm tykke vegger. Lørdag 27. juni 1959 ble vannverket offisielt innviet.

Utbyggingen av vann- og kloakknettet i den søndre del av kommunen gjorde etterhvert det lokale vannforsyningsanlegget overflødig. I 1968 overtok Oppegård kommune vellets vannforsyningsanlegg for kr 44 000. Dermed var et viktig initiativ og et stort lokalengasjement avsluttet. I dag kan man se restene av pumpehuset ved Tussetjern i den lille bukten nord for badebrygga. Selve vanntårnet står der fortsatt på friområdet som et synlig minnesmerke over en enorm dugnadsinnsats.

Kilde: Eivind Barcas Oppegård kommunes historie og Oppegård Vels 100-års beretning.

”Samfundet”

Bildet er tatt fra baksiden, altså fra vest hvor kaféen lå og med utsikt til Oslofjorden. Som vi ser var det mulighet for uteservering. (Foto utlånt av Erna Maagerø).

Et viktig lokalt kulturhus, som nå er borte, er Oppegård Arbeiderpartis ”Folkets Hus”. Vi henter følgende fra partilaget 60-års beretning.

Det første huset var beskjedent. Det lå på en fire mål stor tomt på høyden ved Skogveien. Huset ble bygget på dugnad og sto ferdig i 1924. Dette brant få år senere. I 1928 ble det på branntomta satt opp en større og bedre bygning som populært ble kalt ”Samfundet”. Partiledelsen slet med driftsøkonomien til ”Samfundet” og på et ekstraordinært årsmøte i 1924 ble det vedtatt overgang til andelslag.

I mange år hadde mange god nytte av ”Samfundet” til møter og fester. Det var jo det eneste huset på Kolbotn til møter og lignende på den tida. I tillegg ble det også drevet kafé og kino der. Vaktmesteren drev som oftest kaféen, mens kinodriften foregikk på dugnad.

I 1939 ble det vedtatt å kjøpe en brukt hånddrevne kinomaskin til kr 200,-. Senere ble et mer moderne apparat innkjøpt for kr 4 000,-. Sentrale tillitsmenn i andelslaget garanterte for kjøpet med sine hus som pant. Kinoen gikk med overskudd. Dette muliggjorde bevilgninger til vedlikehold av lokalveier. Disse var ennå ikke blitt et kommunalt ansvar. Et par ganger

fikk også Kolbotn Nordre Vel penger til en musikkpaviljong og til benker i Utsiktsparken i Skogveien.

Stadig oftere begynte partiforeningene å leie lokaler som lå mer sentralt til. I slutten av 1950-årene ble det også blant en rekke foreninger arbeidet for å reise et større samfunnshus i Kolbotn sentrum. Planen var at det foruten møtelokaler og forretninger også skulle innredes en større kino i dette huset. Styret ble redd for at ”Samfundet” skulle bli helt utkonkurrert og besluttet derfor i 1961 å selge eiendommen. Den ble først tilbudt kommunen for takstpris – kr. 138 000,-, men trass i lang betenkningstid avslø kommunen tilbudet. Den gikk da til en privat kjøper. Partiets daværende formann beklaget sterkt at eiendommen skulle selges, men hans appell var forgjeves. Salget ble vedtatt med stort flertall.

Kilde: Oppegård Arbeiderparti 1912–1972.

Glimt fra revyer på ”Samfundet”

Som eneste forsamlingslokale i nordre del av kommunen var ”Samfundet” åsted for flere revyer. Blant disse var Kolbotn Ungdomskorps revyer ”Går det så Går det” i 1958 og ”Hvorfor ikke?” i 1960. Her ble det både tatt bilder og på tross av enkle lydtekniske hjelpemidler gjort lydopptak. Både fotografier og lyd-bånd finnes fremdeles. Per Lundberg, som var med på begge revyene, har tatt vare på viktig kulturhistorisk materiale. Vi har fått låne et knippe bilder, så her dukker nok minner opp hos mange.

Over: Fra Åpningssang fra ”Går det så Går det” med, fra venstre: Jan Erik Christensen, Marit Elgstøen (nå Jansen), Leif Sørensen, Beret Dal, Ragnar Johansen, Bjarne ”Carnera” Nilsen.

Over: Fra ”Oppegård museum om 100 år” i ”Går det så Går det” med, fra venstre: Jens ”Batt” Vestbye og Knut Langekjend. Noen vil kanskje nikke gjenkjennende til HB-apparatet?

T.h.: Fra venstre: Jens ”Batt” Vestbye og Gunnar Olai-Olssen foran ”Café Rasten en sommerkveld” fra ”Hvorfor ikke?”. Kulissen av den fordums kaféen var det Svein Årseth og Asbjørn Høglund som stod for. Hvem husker ikke sokkeholdere for herrer?

T.h.: Fra venstre: Marit Elgstøen (nå Jansen) og Leif Sørensen fremfører ”Meditasjon” fra ”Går det så Går det”. Hvem husker ikke de blå poplinsfrakkene med avtagbar ”pelskrage”?

Over: Revyen ”Hvorfor ikke?” i 1960 kunne skille med 9 manns orkester som etter beste evne forsøkte å overdøve de på scenen. Ifølge programmet bestod orkesteret av: Odd Lindgaard, fiolin, H. Frilseth, piano, Erik Nakkerud, altsaksofon, P. Hogseth, tenorsaksofon, Per Pettersen, trompet, Egil Hansen, trompet, Bjarne Nilsen, bass, Knut Haave, gitar og Dag Aukner, trombone. På bildet fra venstre: Per Hogseth, tenorsaksofon, Egil Hansen, trompet, Per Pettersen, trompet, Knut Haave, gitar, H. Frilseth, piano. Bak: Bjarne ”Carnera” Nilsen, bass.

Et eldre oversiktsbilde over Kolbotnvannet sett fra syd. Nærmest ser vi Storøya og Vesleøya. Veslebukta innerst til venstre. (Foto utlånt fra Tove Helle).

Kolbotnvannet

Den eldre generasjon benevner Kolbotnvannet bare som Tjernet. I nord danner Veslebukta en viktig del av det nye Kolbotn sentrum. I sydenden, mot Ekornrud, ligger de to øyene – Storøya og Vesleøya. Langs østsiden av vannet og på odden mellom de to buktene ble det utover på 1900-tallet utparsellert mange tomter fra Kolbotn gård. Eiendommene ble gitt forskjellige rettigheter til båt- og badeplass, adgang til å vaske tøy i tjernet og til brønntomt. Det kan være ca 400–500 eiendommer som har dette innarbeidet i skjøter og kjøpekontrakter. I et skjøte datert 23.4.1897 står det "Ligeså medfølger ret for kjøberen til etter grundeierens udvisning at erholde 3 meter af stranden på Kullebundvandets vestre side til en brygge og vei til samme efter nærmere paaavisning av eieren."

På vestsiden av Veslebukta lå husmannsplassen Vestlia. Her ble det etterhvert oppført et stort og staselig hus som ble kalt "Skjønheim"/"Schönheim", eller "Tyskerhuset" som det het på folkemunne. Årsaken var at det allerede før 1929 ble brukt som bolig til familien til tyske fagfolk som trykkeribedriften E. Mostue A/S hadde hentet inn fra Tyskland. Huset ble revet i 1980.

Et annet hus som også er borte, er Vaskehuset. Det ble bygget av Kolbotn Vel og lå i Veslebukta. Der var det bryggerpanne, og folk kom fra områdene rundt for å vaske tøy i huset. Deretter var det ut på brygga for å skylle tøyet i Kolbotnvannet. Selv på vintertid ble Vaskehuset brukt og det hendte at folk slo hull i isen for å få skylt tøyet.

Tjernet har i alle år vært benyttet til forskjellige sysler både sommer og vinter. Eldre folk husker nok de populære badeplassene "Stupern" og "Fiskern" på vestsiden (Kantoråsen og ved Jordbærslatta) og på Storøya.

I 1937 fikk Skøytegruppa i Kolbotn IL låne Vaskehuset av eieren av Kolbotn gård. Her ble det bl.a. garderobe for skøyteløpere. Det ble arrangert skøyteløp med flere kjente løpere. Bandygruppe ble også stiftet. Dessuten var det en grammofon med høyttaler der – og hele fire grammofonplater. Til hver tirsdag og torsdag kveld ble isen måkt og preparert, lysstolper var satt opp (el-verket sørget for lys) og musikken satt på. Da ble det stemning! I de senere årene, når det har vært is, har Oppegård IL arrangert

skøyteløpet "Kolbotnvannet rundt". Et meget populært arrangement med stor deltakelse.

Kilder: Tove Helle og div. muntlige kilder.

På vestsiden av Veslebukta lå det såkalte Tyskerhuset. (Foto utlånt av Gunnar Bjørland).

Januar 2009

UKE	MAN	TIR	ONS	TOR	FRE	LØR	SØN
1				1	2	3	4
				Nyttårsdag			
2	5	6	7	8	9	10	11
3	12	13	14	15	16	17	18
4	19	20	21	22	23	24	25
			Prinsesse Ingrid Alexandra				
5	26	27	28	29	30	31	

Bilde fra 1922, som var det første året det ble arrangert israce av KNA på Gjersjøen. (Foto utlånt av KNA).

Skysstasjonen Sandviken Kaffé og Restaurant, i dag bedre kjent som Villa Sandvigen, betjente trafikken langs Gamle Mossevei. (Foto utlånt fra Villa Sandvigen).

Tyrigrava, trolig fra 1890. Bygningen brant ned i 1920-årene. I 1932 ble nåværende særpregede bygningen reist. (Foto utlånt fra historisk bildearkiv Oppegård bibliotek).

Isskjæring var en stor virksomhet. På Sandvad på vestsiden av Gjersjøen lå et lagerhus for isblokker. (Foto utlånt fra historisk bildearkiv Oppegård bibliotek).

Langs Gjersjøen

I tillegg til å være kommunens egen drikkevannskilde er Gjersjøen med Gjersjøelva og tilsiget fra flere bekker et mangfoldig kulturminne. I Gjersjøelva var det omfattende sagbruksvirksomhet i flere hundre år. En tid var dette den største arbeidsplassen i området. Oppgangssaga som ble satt opp i Gjersjøelva i 2002, er et levende minne om det. Isskjæring var også en viktig virksomhet på Gjersjøen. Isskap var den tidens kjøleskap. I tillegg til nære markeder foregikk det også eksport av is. Isblokkene ble oppbevart i sagflisisolerte binger i egne hus. Når sommeren kom, ble isen solgt i blokker til institusjoner og husholdninger. Det er ikke så lenge siden de siste restene av et slikt lagerhus ved Gjersjøen forsvant.

Det ble også arrangert både travløp, fiskekonkurranser og billøp på isen, noe som samlet mange deltakere og tilskuere. Dette med billøp var nok ingen tilfeldighet. Langs vestsiden av Gjersjøen har Gamle Mossevei vært en viktig ferdselsåre – fra starten i 1860 for hest og kjerre, etterhvert for biler og motorsykler. Ikke så rart da at Gjersjøviken sommercamp, som var en av landets første og flotteste campingplasser, ble meget populær fra 1930-årene og utover.

Langs Gamle Mossevei ble det etablert skysstasjoner for de veifarende. I vårt nærområde var dette Ringnes helt i sørenden av Gjersjøen, Tangen som lå litt lenger nord samt Sandvigen og Tyrigrava. I dag utgjør de to sistnevnte høyst levende minner fra den tiden hvor Gamle Mossevei var en viktig ferdselsåre til og fra hovedstaden. Begge ble til i 1850-årene. Historielagets kalender for 1996 var viet Gamle Mossevei. Herfra har vi hentet følgende:

Skysstasjonen Tyrigrava ble bygget i 1854, men brant ned i 1920-årene. Et nytt og særpreget serveringssted gjenoppstod i 1932 og står der fremdeles. Fra slutten av 1950-tallet ble Tyrigrava mer og mer et møtested for motorungdom i sine amerikanske biler. I Oslo stengte utestedene ved midnatt, men på Tyrigrava – eller "Grava" som stedet gjerne ble kalt – var det åpent hele døgnet, trolig av hensyn til langtransportsjåfører. Dit dro man gjerne og fortsatte festen. Så lenge Gamle Mossevei frem til 1970 var hovedveien, var det en kiosk utenfor Tyrigrava. I sommerhalvåret er stedet i våre dager først og fremst møtested for amcar- og MC-entusiaster i alle aldre.

Skysstasjonene betjente trafikken langs Gamle Mossevei. Hovedsakelig dreide dette seg

om bønder på vei til Christiania med korn, høy, kjøtt, poteter og grønnsaker med retur av "byvarer" til bygdene i Follo og Østfold. Veifarende ble tatt i mot både dag og natt av «Hanna på Sandvigen» (Hanna Michelet) fra århundreskiftet og frem til 1952. I bilens barndom i Norge – i begynnelsen av 1920-årene – arrangerte KNA israce

på Gjersjøen. Villa Sandvigen var da hovedkvarter for arrangørene og hovedtribunen var hagen. Da den nye Mosseveien ble åpnet i 1970, og trafikken ikke lenger gikk forbi Villa Sandvigen, kom stedet langt bedre til sin rett.

Kilde: Oppegård Historielags kalendere for 2005 og 1996.

Februar 2009

UKE	MAN	TIR	ONS	TOR	FRE	LØR	SØN
5							1
6	2	3	4	5	6	7	8
7	9	10	11	12	13	14	15
8	16	17	18	19	20	21	22
9	23	24	25	26	27	28	

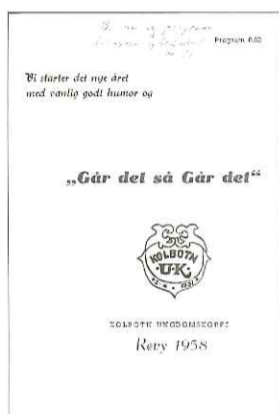
Samefolkets dag

Kong Harald

Fastelavn

Fullt hus på "Samfundet" under Kolbotn Ungdomskorps revy "Går det så Går det" i 1958. Gutta på første benk er ivrig med! (Foto utlånt av Per Lundberg).

Kolbotn Ungdomskorps revy "Går det så Går det" i 1958.

Kolbotn Damekor inviterte til revyen «Vi åpner nebbet» i 1950.

Revygruppen i Oppegård Idrettslag hadde stor suksess med "Den store barnedåpen" av Oskar Braaten.

Oppegård Idrettslags revygruppe tro til i 1983. Det ble starten på en ny rekke med revyer.

På de skrå bredder

I dag kneiser Kolben ved Kolbotnvannet og har blitt bygdas sentrale kulturhus, med tilbud om et vell av konserter, teateroppsetninger og kinoforestillinger. Da kan det være hyggelig å mimre litt om det mer "desentraliserte" kulturlivet som foregikk i kommunen vår i eldre tider. Å fortelle om alt blir umulig i denne sammenhengen, det får bli noen smakebiter.

Fra 1963 var det Samfunns- huset AL som var storstua på Kolbotn. Her var det kommunal kinodrift og i tillegg ble det oppført imponerende forestillinger.

Frem til 1961 var "Samfundet" i Skogveien, eller Folkets Hus som det egentlig het, det lokale kulturhuset i den nordre delen av bygda. Her var det bl.a. også kinodrift og selskapslokaler. Flere lokale foreninger satte opp revyer på "Samfundet". Blant disse var Kolbotn Damekor. De slo til med revyen "Vi åpner nebbet" i 1950. Formålet var å skaffe fane til koret. I stedet for å arrangere basar ville de finne på noe som mange kunne ha glede av – revy.

Kolbotn Ungdomskorps satte også opp revyer på "Samfundet". I 1958 startet de det nye året med vanlig godt humor og revyen "Går det så Går det". Foranledning fremgår av

programmet. Der heter det: "Mens De nå sitter utålmodig og venter på at teppet skal gå opp for vår nye revy, har kanskje denne tanke streift Dem. Hvorfor spiller Ungdomskorpset på Thalias strenger? Har dette noe med et musikkorps å gjøre? Ja, De kan undre Dem. Men for å si det med et gammelt ord-språk: «Nød lærer nøken kvinne å spinne». Der har De vårt problem. Korpsets kasse er nøken." Og revy ble det og stor suksess – og forhåpentlig penger i kassa. Les mer om dette på side 11.

På Fjelltun ble det i 1952 oppført et stykke som het "Brødrene Østmanns Huskors". Det ble en suksess, og Bjørg Eriksen som spilte "huskorset", forteller at de gjestespilte på Liahøy forsamlingshus i Nordby. Men det ble litt dramatisk, sier hun, fordi den mannlige delen av publikum hadde sett for seg musikk og dans etterpå. Det kunne jo ikke teatertruppen fra Myrvoll tilby og dermed ble det en mildt sagt amper stemning. Vi måtte låse oss inne på et rom til gemyttene roet seg, forteller hun.

Vellet (Grendehuset) på Oppegård fikk tilbygg i form av "fast" scene i 1925. Fra da av var det stor aktivitet av mange

slag på "de skrå bredder". Det drivende miljøet her var nok først og fremst revygruppen i Oppegård Idrettslag. I 50-årene satte de opp, i samarbeid med Studentersamfundets Fri Undervisning, Oskar Braatens populære skuespill "Den store Barnedåpen". Men det er vel først og fremst revyer denne gjengen drev med. Vi nevner "Blått til lyst" i 1950, "Eventyr-

puddingen" i 1952 og Jubileumsrevy i 1957. Etter noen års pause tok en ny gjeng fatt og presenterte OI-revyen "På perrongen" i 1983. Deretter kom det ytterligere 13 revyer i årene frem til 2001, før denne revyepoken på Vellet ble avsluttet med Jubileumsrevyen 2003. La oss håpe på mer! Kilder: Diverse revyprogram og muntlige kilder.

Mars 2009

UKE	MAN	TIR	ONS	TOR	FRE	LØR	SØN
9							1
10	2	3	4	5	6	7	8
11	9	10	11	12	13	14	15
12	16	17	18	19	20	21	22
13/14	23/30	24/31	25	26	27	28	29

Vårjevndøgn

Sommertid begynner

Familien Arnesen fra byggingen av "Arneli". (Foto utlånt fra historisk bildearkiv Oppegård bibliotek).

Synketømmer hentes opp fra Gjersjøen. Billig reisverk i de første husene på Hellerasten. (Foto utlånt av Egil Wenger).

Hellerasten – etterkrigstidens nybyggere

Da krigen var slutt i 1945, var det en prekær husnød – ikke minst i hovedstaden. Det hevdes at i Oslo sto 70 000 personer på venteliste for å få bolig. Boligreising ble dermed en av de viktige samfunnsoppgavene. Myndighetene utfordret nabo-kommunene til Oslo for å skaffe boligtomter. Oppegård tok sin del av ansvaret – først og fremst med utbyggingen av Hellerasten.

For noen år siden ble det tatt initiativ til en møteserie om historien bak Hellerasten. Oppegård Historielag utga i etterkant et hefte basert på informasjonen fra disse populære møtene. Følgende er for det meste hentet fra dette heftet:

Første huset i området sto ferdig i 1949 og var bygd på en av tomtene som var lagt ut for direkte salg fra kommunen til private. Birger Arnesen kjøpte tomt i Hermods vei 6, betalte 10% av tomteprisen (500 kroner), og fikk da lov å sette i gang byggingen. Alt arbeid ble gjort for egen hånd, inkludert graving av kjeller, grunnmur og graving av brønn for å ta vann til støping. Huset ble innflyttet i desember 1949. Til og med arbeidsredskapen hendte det man fant å måtte lage selv. For eksempel lånte Arnesens nabo

50 kroner av «gammern» (sin far, selvsagt), og kjøpte et trillebårhjul hos skraphandleren. Så var det å bygge trillebåra selv. Familien Arnesen tok vann til husholdningen fra en brønn i nabolaget, og måtte stadig ha et glass stående klart for kontroll av vannkvaliteten.

Reisverket i en del av de første husene i Gantes vei ble satt opp av synketømmer fra Gjersjøen. Tømmeret ble plukket opp via flåte – særlig i nordre del av sjøen – og saget på saga ved Kurud. Denne saga sto opprinnelig på den andre siden av Gjersjøen (ved nedre del av Greverudbekken), men ble flyttet. Rester av denne saga kan ses fremdeles.

Det første vannet kom fra borede brønner, med pumper. Dette holdt ikke etterhvert som flere hus kom til. Så ble vannet tatt opp fra Kolbotnvannet. Senere ble vanntårnet på Helleraståsen bygget. Inntaket ble også flyttet til Gjersjøen, men fortsatt som overflatevann.

Ved bygging av vannverket på Stangåsen ble vannforsyningen etterhvert bedre. I dag er vanntårnet på Hellerasten ute av bruk, men opprustes for å øke vannreservekapasiteten.

Problemet var også lenge

manglende orden på avløpet. Utedoer var vanlig til midt i 50-årene, og det som fantes av ledningsnett, var dårlig dimensjonert. Bl.a. måtte man forby avløp fra vannklosett i en periode. Først etter at Hellerasten i det vesentligste var ferdig bebygget ut på 60-tallet, ble det bedre orden på kloakkavløpet.

De fleste vil nok være enig i karakteri-

stikken at Hellerasten er blitt et trivelig og variert boområde. Byggtekniske fagfolk har gitt området følgende karakteristikk: Bebyggelse med enhetlig og helhetlig preg, ingen storslåtte og prangende hus.

Kilde: Hellerastens historie, Oppegård Historielags historiske skrift nr. 2.

April 2009

UKE	MAN	TIR	ONS	TOR	FRE	LØR	SØN
14			1	2	3	4	5 Palmesøndag
15	6	7	8	9 Skjærtorsdag	10 Langfredag	11 Påskeaften	12 1. påskedag
16	13 2. påskedag	14	15	16	17	18	19
17	20	21	22	23	24	25	26
18	27	28	29	30			

Ungene feirer frigjøringen i 1945 med norske flagg. I forgrunnen Leif Berntsen og Helge Børresen. (Foto utlånt fra historisk bildearkiv Oppegård bibliotek).

Per Myrvold med villagrisen Truls. (Foto utlånt fra historisk bildearkiv Oppegård bibliotek).

Krigstid – hvordan var det å vokse opp i Oppegård?

Opplevelser og erindringer vil alltid variere sterkt, men det synes som om Oppegård var en god kommune å vokse opp i – relativt sett. En av grunnene var at skolene ble forholdsvis lite berørt. Kommunen ble dessuten spart for alvorlige krigshandlinger og tyske soldater så man ikke så ofte. Men enkelte hendelser har likevel brent seg inn for alltid.

9. april – selvfølgelig. Luftkamper i nærområdene, et tysk fly over Kolbotnvannet med en hale av tykk, svart røyk etter seg. Strømmen av flyktninger fra Oslo neste dag grunnet ryktene om at byen skulle bombes. Mange opplever at far drar i krigen, og en vond og sår tid begynner. Hvor er han, når kommer han hjem, lever han? Det gjorde også et uutslettelig inntrykk på mange da 11 år gamle Gertrud Gunst ble hentet ut av klasserommet på Greverud skole høsten 1942. Sammen med sine foreldre og andre tsjekkiske jøder som hadde søkt trygghet i Oppegård, ble hun deportert og døde i Auschwitz.

Ekstra skolefri var også den gang populært – bl.a i april dagene, den langvarige lærerstreiken i 1942 og "brenselsferiene" vintertid p.g.a vedmangel. Mindre populært var kanskje potetferiene. Elever flest måtte hjelpe

til med innhøsting på distriktets gårder; de eldste så langt unna som Ski, Holstad og Ås. Lange arbeidsdager, men for noen kunne det vanke en kjøttmiddag eller to. Næringsrik mat var mangelvare, og for barn og ungdom i vekst kunne det røyne på.

Etterhvert kom utdeling av tran og "svenskessuppe" på skolene, et kjærkomment kosttilskudd. Hager ble spadd opp og parseller leid ut for dyrking. Man holdt høner, kaniner og begrepet "villagris" ble innført. Hele familien måtte hjelpe til, og mang en tåre ble nok felt når egne dyr skulle slaktes og spises. En mann erindrer at "jeg var alltid sulten. Dessuten fikk noen av oss en slags byller på leggene; det skyldtes visst feilernæring". Et annet problem var klær – barn vokser jo hele tiden. Omsydd, påsydd, vrent, farget, stoppet og lappet – heldigvis var det likt for alle. Det hendte foreldre måtte legge ned forbud mot voldsom lek; det gikk for hardt ut over klær og dårlig skotøy.

Organisert idrett ble tidlig boikottet, idrettsplasser stengt og speiderbevegelsen ble forbudt i 1941. Men Oppegård barna brukte vannene og skogen for alt det var verdt; til bading, skøyter, ski – til lek og mer eller

mindre "illegale" konkurranser. De var stort sett trygge barn og ungdommer – egentlig ikke redde for tyskerne for de var ikke en del av dagliglivet. Opposisjon mot okkupasjonsmaktene ble viktig også blant de unge; en rød nisselue ble konfiskert på toget, en ung pike ble tilsnakket fordi hun hadde rød lapp i buksebaken, en unggutt lot som om han ikke forstod tysk da han ble spurt om veien. Binders

på jakkekraven (som symbol på samhold) var forbudt. En ring påsatt en 1-øring med Kong Haakons monogram er en kjær erindring fra den tiden.

Kilder: Oppegård skole 1922-1972, Else Engebretsens erindring om Gertrud Gunst, 30/4-95, ØB 9/5-1995. Samtaler med noen som var barn under krigen. Div Internet-kilder om speidere/idrett.

Mai 2009

UKE	MAN	TIR	ONS	TOR	FRE	LØR	SØN
18					1 Offentlig høytidsdag	2	3
19	4	5	6	7	8 Frigjøringsdag 1945	9	10
20	11	12	13	14	15	16	17 Grunnlovsdag
21	18	19	20	21 Kristi Himmelfartsdag	22	23	24
22	25	26	27	28	29	30 Pinseaften	31 1. pinsedag

Fra Oppegaard

Hvinner du dig igjen?

Postkort med foto av Tussetjern med Fjeld pensjonat (sanatorium) i forgrunnen. Bygningene vi skimter på den andre siden, er gårdene Møllereengen og Smedsrud ved Langhus. (Foto utlånt av Sætreskogen Bygdelag).

Tussetjern – et friområde med særpreget botanisk mangfold

Tussetjern er i dag et yndet friområde og badeplass syd i kommunen. Men det de færreste vet, er at området på Oppegårdsiden er et botanisk meget mangfoldig område. En nylig gjennomført kartlegging viser at det her finnes hele 23 tresorter: To sorter gran (vanlig gran og edelgran), to sorter furu (vanlig furu og den meget sjeldne silkefuru), to sorter ask (vanlig ask og hengeask) og to sorter lønn (lønn med både tre- og femflikede blader). Videre vokser det alm, bjerk, bøk, eik, lerk, lind, morell, hestekastanje, or, selje, rogn, einer, osp, hegg og hassel. Av busker finnes det to sorter syrin (vanlig og ungarsk syrin), nyperose, gullrips, hyll, vier, sibirertebusk, spirea billardi, junisøt mispel og gullregn.

Bakgrunnen for dette skriver seg trolig tilbake til midten av 1880-årene. Da drev, som omtalt på side 5-6, Ivar S. Young (1837-1891) et lite mønsterbruk på den lille plassen Fjeld. Han var en av pionerene i norsk birøkt og var med å stifte Den Norske Biavlforening i 1884. I en reportasje i Skilling-Magazin (antagelig fra 1886) om Youngs bigård hevdes det nesten utrolige at: "Eieren har på den lille Eiendom plantet ca.

10 000 Træer af mange forskjellige Slags, og de var alle i kraftig Vext."* Selv om mye av dette er borte, tyder det på at det er Youngs innsats som har sørget for den mangfoldige vegetasjonen vi har rundt friområdet ved Tusse. Dette er et kulturminne som vi må verne om!

B. O. Florelius er et annet navn som forbindes med Fjeld og Tusse. Han overtok Fjeld etter Young og drev pensjonat (sanatorium) på Fjeld. Gjestelisten kunne visstnok skilte med flere prominente navn. Vi antar at Florelius opprinnelig var en svensk jernbaneingeniør.

I begynnelsen av siste krig ble Fjeld rekvirert av kommunen til bolig for boligtrengende. Området ble overtatt av Oppegård kommune i 1960 og Parkutvalget kom inn i bildet i 1963. I 1969 gikk Oppegård Vel inn for at området på nordøstsiden av Tussetjern skulle sikres som badeplass.

*) I artikkelteksten står det faktisk "10 000 træer". Dette høres helt utrolig ut og vi spør oss om det kan være en 0 for mye!

Kilder: Skilling-Magazin, Norges Birøkterlag, gartner Jan Tore Engebretsen, Riksarkivet, Folketellingen 1875 (UiT)

T.h. Syd for badeplassen finnes rester av vei som ble benyttet til transport av isblokker fra Tussetjern. Fotoet antyder den gjengrodde oppbygde veien. Hvis du har informasjon om denne virksomheten, vil vi gjerne høre om det. (Foto Svein Engebretsen)

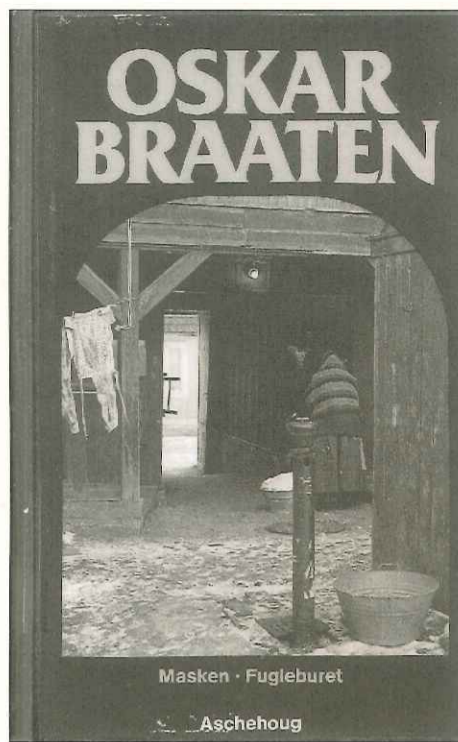

Juni 2009

UKE	MAN	TIR	ONS	TOR	FRE	LØR	SØN
23	1 <small>2. pinsedag</small>	2	3	4	5	6	7 <small>Unionsoppløsningen 1905</small>
24	8	9	10	11	12	13	14
25	15	16 <small>1</small>	17	18	19	20	21 <small>Sommersolverv</small>
26	22 <small>1</small>	23	24	25	26	27	28 <small>St. Hansaften</small>
27	29 <small>1</small>	30					

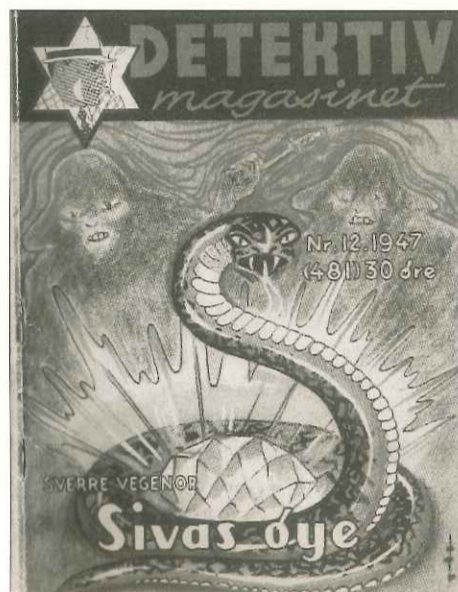
Oskar Braaten fotografert på Kolbotn stasjon hvor han åpenbart venter på toget til Kristiania. Kanskje skal han til møte i forfatterforeningen? Oskar Braaten omkom i en bilulykke i Trysil 17. juli 1939. (Foto utlånt fra historisk bildearkiv Oppegård bibliotek).

Over t.v.: Etter at Oskar Braaten flyttet tilbake til Kristiania i 1921, skrev han boken "Masken". Den utkom i 1933. Her er Kolbotn brukt som kulisse for handlingen. Handlingen er lagt til en tid hvor mange familier flyttet fra Kristiania til Oppegård som følge av omfattende utparsellering. Han skildrer bl.a. hvordan dette satte sitt preg på bygda.

Over t.h.: Hans P. S. Knudsen ga i 1986 ut en bok om Sverre Vegenor – den glemte folkeskribenten.

T.v.: Sverre Vegenor skrev rundt regnet 210 hovedfortellinger i heftene Detektivmagasinet og Romantikk.

Det skrevne ord

Det har bodd mange forfattere og skribenter i bygda vår gjennom tidene – både kjente og mer ukjente. Vi har valgt å ta for oss to av disse. Den ene kjenner nok alle, mens den andre er det nok de færreste som kjenner. La oss starte med den siste. Her henter vi informasjon fra Hans P.S. Knudsens bok "Sverre Vegenor – den glemte folkeskribenten".

Sverre Nicolaisen (også skrevet Nicolaysen) ble født i Kristiania 13. desember 1886 og døde på Oppegård 5. januar 1950. Han bodde i en hytte på Greverud de siste 15 årene av sitt liv. Eiendommen het "Aspero" og lå i Vestliveien. I begynnelsen av 1920-årene bodde han også på "Kronborg", en eiendom som ligger på hjørnet Høgseterveien/ Jutulveien ovenfor Oppegård stasjon.

For mange ukebladlesere gjennom flere generasjoner var denne mannen langt bedre kjent som Sverre Vegenor – en utrolig produktiv forfatter av folkelesning. Fra 1911 til 1950 bidro han med stoff til så godt som samtlige norske ukeblader, magasiner, vittighetsblader og julehefter. Han skrev kriminalhistorier, kjærlighetsnoveller, bygdehumoresker, eventyr, guttefortellinger, dikt, skjemtevers og tilmed politiske opprop. Radiomannen Nils

Nordberg mener at Vegenor må ha vært en av Norges mest produktive forfatter gjennom tidene. Noen husker ham nok som en av de mest produktive bidrags-yterne til serieheftet "Detektivmagasinet" – med mesterdetektiven Knut Gribb som en populær figur.

Oskar Braaten er blant de mest kjente forfattere som over tid har bodd i kommunen. Familien bodde flere steder på Kolbotn i de 7 årene de bodde her. Braaten kjøpte eiendommen "Villa Strandli" i 1914. Der bodde familien i fire år. Senere bodde de bl.a. i "Villa Gamlehaugen" ved Kolbotnvannet i Theodor Hansens vei 12. De mest kjente verkene fra tiden på Kolbotn er "Ulvehiet" og "Mathilde" samt "Den store barnedåpen". Sistnevnte kom først i novelleform, men ble senere omarbeidet for teater. Stykket ble umåtelig populært og mange husker sikkert Fjernsynsteaterets oppsetning.

Oskar Braaten skrev også lokale revyer. En av disse finnes det fortsatt manus til, nemlig "Tullebund i nutid og fremtid". Den ble skrevet til et arrangement Landstormen hadde på Tyrigrava i 1917.

Oskar Braaten var engasjert i lokalpolitikken. Han representerte Venstre og var en aktiv kraft for

å få etablert bibliotek i kommunen. Da det daværende stedsnavnet Kullebunden var oppe til debatt på den tiden, engasjerte han seg sterkt i den såkalte "Omdøpelseskomiteén". Det ble en heftig debatt, men Braaten følte seg på sikker grunn da han forsvarte skrivemåten Kolbotn. Dette navnet var

først foreslått av Kirkedepartementets konsulent i navnespørsmål. Han hevdet: "Jeg har ikke villet lage noe nytt navn på bygda. Dette navnet jeg har foreslått er eldre enn Ivar Aasens ordbok..." Kilder: Hans P.S. Knudsens bok "Sverre Vegenor – den glemte folkeskribenten". Artikler av Willy Østberg.

Juli 2009

UKE	MAN	TIR	ONS	TOR	FRE	LØR	SØN
27			1	2	3	4 Dronning Sonja	5
28	6	7	8	9	10	11	12
29	13	14	15	16	17	18	19
30	20 Kronprins Haakon	21	22	23	24	25	26
31	27	28	29 Olsok	30	31		

Østlandets Blad

Organ for Follo og Enebakk
Hvori optatt „Øieren" og „Søndre Akershus“.

Nr. 64

Fredag 6 juni 1947

Uik. mandag, onsdag, fredag

Avdelingskontor
Ås, Kolbotn og Soan

Konfigent kr. 3.50 pr. kvartal

Redaktør:

Vann og kloakksaken i Oppegård er brakt vel i havn.

Lovord til vannutvalget og kommuneingeniøren for arbeidet med den positive innstillingen som ble enstemmig godkjent såvel av formannskapet som av herredstyret.

Når planen er gjennomført, vil Oppegård kommune få plass til 25000 innbyggere.

Det var virkelig litt av et historisk møte som fant sted i Oppegård herredstyre onsdag. Den største saken i kommunens historie, vannverksaken, var etter mange års strev og forarbeide ført fram til behandling og avgjørelse i herredstyret.

Formannskapet hadde enstemmig innstilt vannverkskomitéens og kommuneingeniørens innstilling, og herredstyrets vedtak ga også et positivt og enstemmig resultat. Denne enighet på alle kanter, utover partigransene og gruppenes ofte divergerende oppfatning, viste på hvilken stor betydning vann- og kloakksaken har for hele kommunen. Det var et spørsmål som måtte og skulle løses, og jo før jo heller. For et sted i sterk utvikling var det ingen veier utenom. Det er livsbetingelse. En kommune uten vann og kloakknett i dag er en kommune uten blodårer — en kommune uten framtid.

Kommuneingeniør Rust an var til stede på herredstyrekomitéen og ga en redegjørelse for representantene.

Vannverksaken har figurert på programmet i flere år, sa kommuneingeniøren i sin innledning. Den tidligere kommuneingeniør hadde utarbeidet

anlegget fram til Kolbotn, Myrvoll og Oppegård, med anlegg av høydebasseng på Stangeåsen.

II. Resten av fordelingsnett for Kolbotn, Myrvoll og Oppegård distrikter, med høydebassengene på Bråten og Oppegård.

Den totale kostnad av etappe I er anslått til kr. 2.331.000,—, og ifølge herredstyrets beslutning, vil anlegg av denne etappe søkes realisert så hurtig som mulig. Ved en oppdeling av det hele anlegg på følgende måte er det kommunens hensikt i første omgang å nå fram til de i kommunen beliggende framtidige byggetelter:

1. Kommunens eiendom Hellerasten ca. 500 mål. 2. Bonde Hansen, Kullebund gård ca. 400 mål. 3. A.s. M. & H. Ingier, Vassbunnfeltet ca. 1600 mål. 4. Sætre gård ca. 65 mål. 5. Vestre Greverud (Fargeriet & Myrvoll) ca. 300 mål. — Til sammen ca. 2865 mål.

Dette er alle felter i naturskjønne omgivelser og i umiddelbart nærhet av den foreslåtte 1ste etappe, og vil således kunne tilkobles med det samme denne etappe er utbygget.

Disse byggetelter må en kunne regne med vil tilføre Oppegård kommune

et historisk møte vi har i herredstyret i dag. Det er jo som bekjent en gammel sak, og helt fra Oppegård ble egen kommune har de valgte representanter beskjeftiget seg sterkt med disse problemene som oppsto omkring vann- og kloakkspørsmålet.

Vi kan si det kunne være ønskelig om det allerede var ordnet; men det er ikke så godt for oss å si noe mer om det på grunn av den dårlige økonomi kommunen har hatt for år ilbake.

I mange saker har vi kunnet ha forskjellige meninger. Men i denne saken hersker det ingen divergerende oppfatning. Alle er enige og vil vet hva vi går til slik at det ikke kan sies at vi fører innvænerne opp i en sak vi ikke vet resultatene av.

Men en ting er det ikke tvil om. Det stiller store krav til kommunen. Sikkert er det at vi får noen anleggsår som ikke vil gi noen inntekter fra vannverks side. Og Oppegård kommune må uten tvil la en hel del ønsker som vi alle er bestjetet av å kunne løse for bygda vår, la ligge forlopig. Og vi er klar over at Oppegård kommunes innvæner ser denne saken så viktig og så stor at vi alle er villig

Kommunebudsjettet i Soan 1947-48

Vedtatt i lystyrets møte 3. juni.

I. Hovedkapitel:	
Underskudd	20.713
Inntekt	15.713
Netto utgift	5.000
II. Komm. sentraladm.	
Brutto utgift	16.000
Brutto inntekt	950
Netto utgift	15.050
III. Politi og rettspleie:	
Brutto utgift	1.830
Brutto inntekt	0
Netto utgift	1.830
IV. Kirke:	
Brutto utgift	6.435
Brutto inntekt	0
Netto utgift	6.435
V. Skole:	
Brutto utgift	29.911
Brutto inntekt	10.204
Netto utgift	19.707
VI. Fattigforso:	
Brutto utgift	15.170
Brutto inntekt	1.180
Netto utgift	13.990
VII. Sosialtrygd og barnev. m. v.:	
Brutto utgift	35.370
Brutto inntekt	23.400
Netto utgift	11.970
VIII. Helsevern:	
Brutto utgift	9.600
Brutto inntekt	3.450
Netto utgift	6.150
IX. Næringsv. Ymse kulturform.:	
Brutto utgift	1.200
Brutto inntekt	0
Netto utgift	1.200
X. Offentlige arbeider:	

Store fe

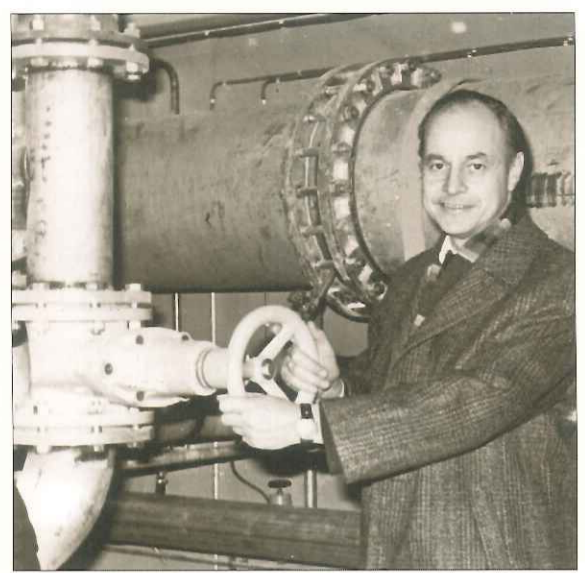
Som man vil ha sett av sen skal det i Moss kommune og sendag feires to store til minne om byens 225 års I den anledning er det sat omfattende program med fra byen og distriktene run H. M. Kongen har også til nærvær og vil bli mottatt i Mellos Stadion kl. 14.30. Moss kommune innbyr Kommunenskapet m. v. til middag Hotell. Kongen skal også u søket inspirere boligbygginge som har hans særlige interesse forbindelse med gjenreisning landet.

For tilreisende vil det bli

Seirende kristendom.

Av prof. dr. O. HALLE
Jeg er kommet for å ha liv og ha overflod
Jobs, 10.
Jesus har så mange motlos menn. De kjemper, men tap gang på gang. Og den som tap, han har lett for å bli mot er flere håpløse og gjedelose enn vi aner. De mange daglige trefninger er det avgjørende kristens liv.

Vil du kampen? Vil du dine gamle synde vaner til liv? En virkelig kamp på liv? Føler du synden som din fiend

OSÅK-planen døde hen av seg selv og med Gjersjøen som råvannskilde forsyner nå vannverket på Stangeåsen både Oppegård og Ås med godt drikkevann. Daværende ordfører Tore Haugen innviet vannverket i 1968. (Foto utlånt fra historisk bildearkiv Oppegård bibliotek).

Vannforsyningsystemet i Oppegård har behov for en utvidelse av det tilgjengelige bassengvolumet. Dette skjer med basis i det eksisterende høydebassenget på Hellerasten. (Foto utlånt fra Oppegård kommune).

Oppslag i Østlandets Blad fra 1947 om Oppegårds vann- og kloakkplaner. Som vi ser, manglet det ikke på optimistiske planer, men det skulle vise seg å ta sin tid.

Vann og kloakk var langt fra noen selvfølge

Den yngre generasjon stiller seg antagelig uforstående til at vann og kloakk kan være et av hverdagens kulturminner. Men i Oppegård var dette et av de viktigste gjennomgangstemaene fra kommunen så dagens lys i 1915 til etter 1972, da Nordre Follo Renseanlegg (ved Tusenfryd) ble satt i drift. Og for Svartskog er det fortsatt et aktuelt og delvis uløst tema.

I Eivind Barcas Oppegårdshistorie fra 1965 refereres det til et møte allerede i 1922 i Oppegård Huseierforening med temaet: "Vandværksaken i Oppegård".

"Situasjonen var som så mange andre steder i landet; vannet tok man fra brønner, utedoe var det vanlige og kloakken gikk i veigrøftene, med tilhørende lukt. Utslagsvask ble først vanlig i tredveårene".

Eivind Barca skriver at planene for vannverk var klare i 1938, men i 1940 kom krigen og man fikk andre ting å tenke på. Så, i august 1945 nedsatte herredsstyret en vannverkskomité. Mandatet var "å utarbeide fullstendig plan for vannverks- og kloakkanlegg for den del av bygden som ligger på østsiden av Gjersjøen". I juni 1947 vedtok herredsstyret enstemmig komitéens innstilling.

Østlandets Blad skriver at "Vann- og kloakksaken i Oppegård er brakt vel i havn" og det åpnes for et innbyggertall på 25 000. Kolbotnvannet/Gjersjøen var tenkt som drikkevannskilde. Men før man rakk å komme i gang, ble den såkalte OSÅK-planen lansert. Der ble det lagt opp til en felles vannforsyning for Oppegård, Ski, Ås og Kråkstad med vannverket i Ski som felles kilde. Det at Skis tilførselsvann ligger høyere enn Kolbotnvannet/Gjersjøen, var blant argumentene. Tiden går og de folkevalgte diskuterte hva kommunen var best tjent med. Kloakksituasjonen avtegnet seg etterhvert som den mest prekære. Boligbehovet etter de fem okkupasjonsårene var stort, men for å komme i gang med boligreising, måtte kloakkspørsmålet løses. Man diskuterer et alternativ med to renseanlegg i Gjersjøen — ett i nordenden (ved Gjersjø bru) og ett i syd. Arbeidet med rensestasjon i nord ble satt i gang i 1956, og i 1957 ble anlegget ved Gjersjø bru tatt i bruk. Dermed kunne familiene på Kolbotn ta i bruk vannklosetter, og det kunne åpnes for bygging i de nye boligområdene. I 1975 ble dette erstattet

av dagens tunnelsystem mot Oslo og Bekkelaget avløpsrenseanlegg. I de sydlige områdene var det bygge- og tomtedelingsforbud inntil denne delen av kommunen ble tilknyttet offentlig kloakk. Det kunne først skje etter at Nordre Follo Renseanlegg ved Vinterbro ble satt i drift i 1972. Først i

1977, 20 år etter at de første vannklosettene ble tatt i bruk på Kolbotn, kunne de fleste øst for Gjersjøen "dra i snoren". Kilder: Eivind Barcas Oppegårdshistorie 1915 – 1965, diverse avisoppslag, Oppegård kommunes arkiver og websider.

August 2009

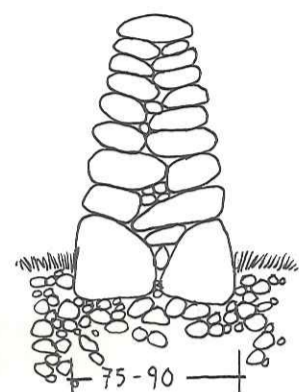
UKE	MAN	TIR	ONS	TOR	FRE	LØR	SØN
31						1	2
32	3	4	5	6	7	8	9
33	10	11	12	13	14	15	16
34	17	18	19	20	21	22	23
35/36	24/31	25	26	27	28	29	30

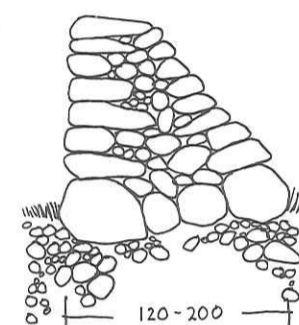
Kistemur med to likeverdige murvanger med fyllmasse mellom vangene er den vanligste type steingjerde på Svartskog. Dette steingjerdet ligger ved Solheim. (Foto Torbjørn Martinsen, illustrasjoner Nina Marika Kraft).

Kistemur

Dobbeltmur

Ordna røys

Steingjerdene på Svartskog

Flere steder i skogen og langs åkrene på Svartskog finner vi imponerende steingjerder som forteller om et tålmodig arbeid med å rydde åkrene og beitemarkene fri for rundstein. Stein-gjerdene ligger som eiendoms-grenser mellom gårdene eller som skille mellom innmark og utmark. Gjerdene ved Oppegård kirke er etter arkeologiske undersøkelser datert til 1600-tallet.

Det er et slitsomt arbeid å bygge steingjerder, og arbeidet kunne holde på i flere år ved at steinen ble samlet i lang tid for å skaffe nok bygningsmateriale til strekningene som skulle settes opp. Det var også mye forarbeid som skulle til med grøfting og passelig drenering, gjerdene kan stå til evig tid om de er satt opp riktig. Enkle redskaper som slegge med butt egg, hammer og meisel ble brukt for å tilpasse steinene om det behøvdtes, det var viktig å plukke ut stein med passende fasong og størrelse til tørrmuring av gjerdene. Man skiller mellom tre typer steingjerder, alt etter terreng og funksjon. Kistemur med to likeverdige murvanger med fyllmasse mellom vangene er den vanligste type steingjerde på Svartskog, og mange av gjerdene er svært høye og brede. Dobbel-mur er den smaleste typen vi

finner i det norske kulturlandskapet, den har ikke noe etablert mursjikt, steinene legges med større vinkel og heller inn i muren. Ordna røys er mest brukt i skillet mellom innmark og utmark hvor siden som vender mot utmarka er en kistemur mens mot innmarka legges steinen som en rydningsrøys.

Steingjerder finnes over hele landet og har den samme funksjonen de fleste steder. I forlengelse av steingjerdene kunne det settes opp tregjerder, det finnes ofte rester etter påler ved enden av gjerdene. Innsetting av grind krever ekstra forsterkninger for å kunne tåle bevegelsen når grinda er i bruk.

De eldste steingjerdene i Norge kan dateres til eldre jernalder (ca 500 f.Kr.-600 e.Kr.) og knytter seg til jordbrukets framvekst. På nordlige områder av Svartskog er det funnet murer og terrasser fra denne tiden. Gårdsanleggene har endret seg mye over tid, fra store fellestun med store innmarksområder før Svartedauden til ordningen med små teiger og jordlapper her og der utover tidlig nytid. Dette ble radikalt endret ved lov om utskifting i 1821 og 1857 hvor små åkerlapper og teiger ble slått sammen til større enheter som så ble skiftet mellom

bøndene. De fleste innmarksgjerdene i stein som vi i dag finner ellers i landet, er fra denne jordreformstida. På 1600- og 1700-tallet hadde trelastindustriens sterke framvekst bidratt til avskoging av store deler av landet og amtene oppfordret til økt bruk av stein som byggemateriale og premierte vellykkede byggverk i stein.

Kilder: Espen Marthinsen (2002) Gamle steingjerder. (I fulltekst på riksantikvaren.no). Oppegård kommune (1998): Plan for forvaltning og vern av kulturminner og kulturmiljøer i Oppegård. Del II. Bakgrunnsdokument. Ole W. Rojahn (1994): Arkeologisk rapport fra registreringsarbeidet i Oppegård kommune 1993.

September 2009

UKE	MAN	TIR	ONS	TOR	FRE	LØR	SØN
36		1	2	3	4	5	6
37	7	8	9	10	11	12	13
38	14	15	16	17	18	19	20
	Stortingsvalg						
39	21	22	23	24	25	26	27
	Høstjvendøgn						
40	28	29	30				

Of. 676
1930

Oppgaard 410-30

Til Oppgaard Formandskab og herredstyre

Kolbotn st.

Jaa jegne av Sætreskogens veivvalg
sittar jeg meg arbeidiget, i aenda det andre
Formandskab og herredstyre som hjalp til vedlikehold
av den av os oparbeidede vei her i Sætreskogen.

Jaa det vil vare de andre herres
bekjendte oparbeidet vi i arene 1924-1927 jaigunde
vi av her. Noen fra Grøndals bygden til Park-
veien, Parkveien bort til Fjellveien samt hele Fjellveien.

Arbeidet blev i sin helhet utført
for parselleierne paa og var paa den tid meget
korte for os i det hie anlagget kom os paa ca
kr. 9.000.-. Paa dette beløp stylden vi endnu
rest paa haan i Oppgaard Sparebank ca kr. 8.50.-.
For dette beløp har delvis betaling i utskaaende
fordringar resten blev at utligge paa garanterende
sam delvis de samme som har beløp sin
utliggende del av oparbeidelsen av veien.

Saa det vil jeg gaa av foran
skaaende har parselleierne i Sætreskogen som ut-
vist vi ikke paa offervilje og nedlagt et kolossal
arbeide for at paa den dengang i paaenkaemmelige

vi Sætreskommelig, vi ser det uidentifiserbar
ut til at de snart viser resultat ved at vi, at
derfor de paa og de paa og har lagt ut til vi,
ikke skal vare helt bortkaldet saa man ny utstilling
fjende eted snart til vedlikehold.

Saa haanme tilbake til for at de som
bidrag til oparbeidelsen av eller vedlikehold av veier
finder jeg mykkelig da utkastet for mange utkast-
veien og resultat ved til et laanmaal og for utkast
helt ved til vi vil, saa yderligere og efter vil, og
vi minimal.

Jeg haaper derfor at de andre herres
i Formandskab og herredstyre vi fortan hvor brokkelig
det vi har for os som har lagt ut saa mange paa og
i se vort arbeid forfalle paa grund av at vi vi
ikke mager at vedlikeholdet det lille arbeide vi den
gang fik utført for saa mange paa og.

I det jeg haaper paa at jeg hos de andre
herres vi vilke forfalle, saa dette med andrørende
hiv i utkastemaal, takker jeg paa forhaand for
stor eller liten hjelp, saa da utkastet saa haanme
snart, helt i hiet, beger jeg med hoiaapelse.

Arbeidet
for Sætreskogens veivvalg
A. Nordre
ft. Formand

I oktober 1930 skrev formannen i Sætreskogen veiutvalg dette meget høytidelig og høflig brevet til formannskap og herredsstyre i Oppgaard kommune hvor han, på vegne av veiutvalget, søkte om hjelp til vedlikehold av noen nærmere angitte veier som parselleierne hadde opparbeidet i årene 1924-27. Denne henvendelsen representerer nok den situasjonen som "nybyggerne" både nord og syd i kommunen befant seg i når det gjaldt lokalveiene. Men det er kanskje mer sjeldent i dag at kommunen får så velformulerte og høflige henvendelser. (Utlånt fra Oppgaard kommunes arkiv).

Dugnadsånden er verneverdig

Dugnadsånden i Oppgaard er en avgjørende faktor for den velstand og trivsel vi opplever i dag. Naboer gikk sammen og realiserte store og små prosjekter. Dette skjedde i en tid hvor arbeidsdagen og arbeidsuken var lengre enn i dag. Hjelpemidlene var begrenset. Det meste ble gjort med håndkraft. I dag er heldigvis fortsatt dugnadsånden levende i mange av våre lokalmiljøer. Den må vi verne om.

Et av de største dugnadsprosjektene går vi på daglig, kanskje uten å være klar over det. Svært mange av lokalveiene i Oppgaard er bygget på dugnad. I tiden rett før første verdenskrig skjedde det en omfattende utparsellering, både i syd og nord. Grunneiere etablerte interessentselskaper som stod for salget av hus- og hyttetomter. Selgerne påtok seg ikke ansvar for opparbeidelse av veier. Kommunen hadde begrensede midler og så det ikke som sin oppgave å bygge lokalveier. Da var det "nybyggerne" som selv måtte ta hakke og spade fatt. I en beretning utgitt av Kolbotn Nordre Vel kan vi lese at det i 1912 ikke fantes en skikkelig veistubb innen Ormeruds grenser. I tinglyste skjøter er det anmerket at "Den på kartkopien ved parcellen førende avlagte veigrunn, er utlagt av sælger uten godtgjørelse.

Hele veiens bredde skal være fem meter". Den enkelte kjøper var forpliktet til å legge eller opparbeide veien, og i kjøpekontrakten var det satt en tidsfrist for når veien skulle være ferdig. Syd i kommunen hadde man tilsvarende forhold. Disse fellesoppgavene dannet grunnlag for etableringen av "nybyggerforeninger", som senere enten gikk inn i eller dannet grunnlaget for de mange velforeningene i bygda. Foreningene stod også for vedlikehold og snøbrøyting. Brevet som gjengis ovenfor gir et bilde av situasjonen, både syd og nord i bygda. Etterhvert fikk kommunen bedre råd og kunne yte foreningene noe økonomisk støtte.

Lokalveiene var gjenstand for stor bekymring og ikke minst slit for oppsitterne fra slutten av første verdenskrig og frem til de, én etter én fra slutten av 1940-tallet til annen halvdel av 50-tallet, ble overtatt av kommunen. Før overtagelse måtte de ha en standard som tilfredsstilte datidens kommunale krav. Alt arbeid ble utført for hånd. Fjellboring måtte utføres med feisel og minebor. Etter fjellsprenning ble blokkene brutt ut med spett. Kult og pukkestein ble produsert på stedet med slegge og lagt ut med trillebør.

Kilder: Beretning Ormerud gård

og Nordre Kolbotn vel 1912-1952, Oppgaard kommunes arkiv, Oppgaard Vels 100-års beretning.

Bilde fra byggingen av Vestliveien lar oss ane hvilket slit det måtte være for nybyggerne å bygge veier for hånd. (Utlånt fra historisk bildearkiv Oppgaard bibliotek).

Oktober 2009

UKE	MAN	TIR	ONS	TOR	FRE	LØR	SØN
40				1	2	3	4
41	5	6	7	8	9	10	11
42	12	13	14	15	16	17	18
43	19	20	21	22	23	24	25
44	26	27	28	29	30	31	Sommertid slutt

OPPEGÅRD KOMMUNES 15 ÅRS JUBILÆUMS-FEST - LØRDAG 24. JANUAR 1930

Mangt et stilig selskap ble holdt i Vellets store sal. Ikke minst ved kommunens 15-års jubileum 25. januar 1930. (Utlånt fra historisk bildearkiv Oppegård bibliotek).

Losjen Banebryteren/IOGT eide Skogsland frem til Oppegård kommune kjøpte eiendommen i 2006. (Foto utlånt av Arvid J. Johnsen).

Stiftelsen Myrvoll Vel eier Fjelltun, som ble bygget rundt 1923. Bildet er fra Greverud Vels 25-års jubileum. (Utlånt fra historisk bildearkiv Oppegård bibliotek).

Solheim var opprinnelig skole. Skoleanlegget med tun og bygninger ligger i dag nesten uforandret, og er den eneste gamle skolen i Oppegård som er bevart. (Foto utlånt fra Oppegård kommunes arkiv).

Våre lokale kulturhus

Vellet/Grendehuset på Oppegård: Oppegård Vel begynte tidlig å prøve å få reist et eget forsamlingshus. Tomt ble kjøpt i 1914, men første verdenskrig ga vellet annet å tenke på. Arbeidet ble gjenopptatt i 1918 og det nye forsamlingshuset ble endelig reist. Lørdag 22. november 1919 var det høytidelig innvielsesfest. Oppegård Vel eide og drev "Vellet" frem til 1975. Da ble det omdannet til andelslag med en rekke lokale foreninger som eiere. Navnet ble endret til AL Grendehuset, men det heter fortsatt "Vellet" blant mange. Huset er i dag fortsatt en viktig forutsetning for det lokale samholdet og foreningslivet på Oppegård.

Solheim på Svartskog er Oppegårds eldste skoleanlegg og het opprinnelig Bålerud skole. Her ble det drevet skole fra 1863–1951. Ny skolelov i 1860, som påbød fast skole med egne skolehus, gjorde det naturlig å legge skolen til Svartskog, da det var her de største gårdene lå og her lå kirken. Bålerud skole inneholdt en skolestue og lærerleilighet. Det hørte en del jord til eiendommen, og fjøs og låve ble oppført senere. Skoleanlegget med tun og bygninger ligger i dag nesten uforandret og er den eneste gamle skolen i Oppegård

som er bevart. I 1953 ble eiendommen overdratt til A/L Solheim og deretter benyttet som møte- og forsamlingslokale.

Fjelltun på Myrvoll ble oppført rundt 1923, men har vært ombygd og påbygd flere ganger etter denne tid. Det meste har vært utført som dugnadsarbeid. I en lengre periode var det kino på Fjelltun to dager i uken og med 5 forestillinger. I tillegg til kinodrift hadde en også bibliotek som var åpent 2 dager i uken. Hver lørdag var det fest, noe som var en stor begivenhet i nærmiljøet og stadig vekk hadde en besøk av kjendiser. Stiftelsen Myrvoll Vel eier Fjelltun.

Skogsland ved Kolbotnvannet: Tomta ble kjøpt av avholdslosjen "Banebryteren" i 1925. Byggingen av huset startet i 1929 og innvielsen av det nye forsamlingshuset skjedde 24 mai 1930. Arkitekt var J. Brevig, Oslo. Losjen hadde noe kapital selv, men en del måtte lånes. I tillegg hadde losjen god hjelp økonomisk av "Fillekongen", skraphandler M. P. Olsen, som den gang eide Sjursøya. Han hjalp losjen med mange tunge løft. Men mye arbeid ble også utført på dugnad av medlemmene og deres familier. I tillegg til å være forsamlingslokale for losjen var Skogsland et populært og miljøvennlig sted

for ungdom. Det ble et trygt tilholdssted der de kunne spille forskjellige spill, danse og ha det moro. Ofte var det åpne dansefester for ungdommen i nærmiljøet, inklusive Kolbotn. En tid ble det også drevet kino der. I mars 2006 vedtok Oppegård kommunestyre å kjøpe Skogsland.

Det fantes også et annet viktig

kulturhus, men det eksisterer dessverre ikke lenger – Arbeidersamfunnet, eller bare "Samfundet" som det ble kalt. Les mer om dette på side 10.

Kilde: Innhentet informasjon fra Solheim, Fjelltun og AL Grendehuset samt fra "Historien om Skogsland" av Arvid J. Johnsen.

November 2009

UKE	MAN	TIR	ONS	TOR	FRE	LØR	SØN
44							1 Allehelgensdag
45	2	3	4	5	6	7	8
46	9	10	11	12	13	14	15
47	16	17	18	19	20	21	22
48/49	23/30	24	25	26	27	28	29 1. søndag i advent

Hr. ordfører Wilh. Bærøe.

I Kommunekassen er der fortiden ingen penge, (da statsbidraget indkom, havde jeg selv lagt ud), og da amtsskatten m.m. nu maa betales, synes der ingen anden udvei at bli end at optage et laan.

Nærværende meddelelse (henstilling) fremkommer først nu, da jeg i det længste har haabet, at der udover høsten vilde bli indbetalt en del skatter, men saa er imidlertid

tid ikke bli tilfødt.

Lensmanden kan vel heller ikke skaffe nogen penge. Jeg henvendte mig til ham igennem i den anledning (i telefonen), men han var ikke hjemme. Han fik skulde da sende ham om sagen.

København, 22. 10. 1906

Oblødigst
O. Borge.

Et brev fra daværende herredskasserer, lærer O. Borge, til ordfører Wilh. Bærøe i 1906 viser med all tydelighed hvordan det stod til i Oppegård sogn.

I 2006 var det tilbud om tomter på det nye boligområde Øvreskogen fra ca. 830 til 979 kvm til pris fra kr 2 290 000 til kr 2 890 000 (kilde: www.ovreskogen.no).

Østlandets Blad melder om "Pangstart for Kolbotn, Kolbotn Torg", bygdas nye kjøpesenter. Shopping er i dag blitt en yndet beskjeftigelse for mange. (Foto: Bjørn V. Sandness, ØB).

Fra fattigdom til velstand

Jevnt over må vi kunne si at Oppegård i dag preges av velstand. Men det har ikke alltid vært slik. Det kan derfor være nyttig å kaste blikket bakover, for å minne oss om at det var perioder hvor både innbyggere og kommunen hadde problemer med å få endene til å møtes.

I Eivind Barcas Oppegård Historie leser vi at det inntil 1915 var to poster som tynget mest i kommuneregnskapet. Det var utgiftene til skolene og til fattigvesenet. I 1888 var Oppegårdsgneds samlede utgifter kr 7663,78. 31% av dette beløpet gikk til fattigvesenet, 27% til skolevesenet, 2,5% til veivesenet og 2,5% til kommunens bestyrelse. Resten gikk vesentlig til avdrag og renter på lån.

Et brev fra 1906 fra O. Borge, til ordfører Wilh. Bærøe viser med all tydelighet hvordan det stod til: "I kommunekassen er der fortiden ingen penge (da statsbidraget indkom, havde jeg selv lagt ud), og da amtsskatten m.m. nu maa betales, synes der ingen anden udvei at bli end at optage et laan. Nærværende meddelelse (henstilling) fremkommer først nu, da jeg i det længste har haabet, at der udover høsten vilde bli indbetalt en del skatter, men saa er imidlertid ikke bli

tilfældet..." Til historien hører også at Borge henvendte seg til den viktigste skattyteren, M & H. Ingier, om et forskudd på skatten. Svaret er imidlertid negativt. I svarbrevet heter det bl.a.: "Om kommunen er i pengeknibe og derfor anmodet os om Forskud, finder vi det rimeligere at Kommunen selv optager Laan, end at den største Skatyder anmodes om at bære den dermed forbundne Udgift i form av renter."

I årene etter 1910 foregikk det en omfattende utparsellering av tomter fra de store eiendommene nord og syd i kommunen. Kravet til veier var små, det fantes ikke kloakk og verken grunneiere eller kommune hadde ansvar for veier. I starten var nok tomtene tenkt som sommersteder. I et brev til Statistisk Sentralbyrå i anledning folketellingen i 1920, spør telleren: "Der er i Oppegård flere hundrede bruksnummer, som kun bestaar av parceller indkjøpt til tomter som henligger uten bebyggelse, med opført skur eller med en sportshytte til utflugter fra Kristiania, oftest bare bindingsverk og panelvægger, et rom eller et lite kjøkken ved siden av og en tram eller veranda. Skal disse hus, der paa denne tid staar ubebodd og avlaast og utilgjengelig, medtas ved

tællingen av beboelsesrum?" Men husnøden i Kristiania tvang stadig flere familier til å slå seg ned her ute for godt. De midlertidige hyttene ble permanente boliger. I årene som kom, ble uttrykket "særlig vanskeligstilt kommune" ofte brukt om Oppegård. I en kommentar fra fylkesskattestyret til kommuneliggingen for 1924-25 sies det:

"Nedgangen i den skattbare inntekt er imidlertid ikke større enn at den kan forklares av de nedadgående tider, som særlig har gjort sig sterkt gjeldende for et distrikt som Oppegård med dets store arbeiderbefolkning og mange småkårsfolk."

Kilde: Eivind Barcas Oppegård Historie, 1965.

Desember 2009

UKE	MAN	TIR	ONS	TOR	FRE	LØR	SØN
49		1	2	3	4	5	6
50	7	8	9	10	11	12	13
51	14	15	16	17	18	19	20
52	21	22	23	24	25	26	27
	Vintersolverv			Julaften	1. juledag	2. juledag	
53	28	29	30	31			
				Nyttårsaften			

Oppegård Historielags kalendere

Ta vare på kalenderne våre. De er historiske dokumenter som du kan få bruk for senere. Har du ikke en fullstendig serie?

Her er en oversikt:

- 1990 Oppegård kommune 75-år 1915-1990
 - 1991 Diverse gamle bilder
 - 1992 Husmannsplasser (kun kopiutgave)
 - 1993 Gjersjøen
 - 1994 Smaalensbanen – om jernbanen gjennom bygda
 - 1995 Oppegård – også en kystkommune (kun kopiutgave)
 - 1996 Gamle Mossvei – hovedveien mot sør 1860-1970
 - 1997 Skolene i bygda
 - 1998 Postkort og posthistorie fra Oppegård
 - 1999 Idrettslivet i bygda
 - 2000 Et tilbakeblikk
 - 2002 Det mangfoldige foreningslivet (kun kopiutgave)
 - 2003 Husene som forsvant (kun kopiutgave)
 - 2004 Næringslivet i bygda
 - 2005 Gjersjøvassdraget
 - 2007 Butikkene som forsvant
 - 2008 Kommunevåpenets 17 middelaldergårder
- I 2001 og 2006 kom det ikke ut kalendere.

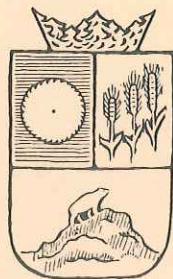
I tillegg til ovennevnte kalendere har vi også for salg:

Tidligere utgaver av Follominne - årbok for Follo Historielag

Historisk skrift nr 1: Dr. Fr. Müller (sen.) Dagbok, april-aug. 1940 (kun kopiutgave)

Historisk skrift nr 2: "Hellerastens historie".

Henvendelse til Kjell Dybdahl, telefon 66 80 95 05.

**OPPEGÅRD
HISTORIELAG**

Bli medlem: Bruk vedlagt giro

Se også vår hjemmeside: www.oppegaard-historielag.org

TAKK TIL KALENDERKOMITÉEN

Vi håper du har hatt en spennende tid med kalenderen – enten du leser dette allerede sent i 2008, eller på slutten av 2009. Vårt håp er at kalenderen brukes, leses og samles. I sum er alle kalenderne som er utgitt, en god oversikt over smått og stort i Oppegårds historie. Selv synes vi at kalenderkomitéen har funnet fram til en god del spennende stoff fra tydeligvis rikholdige kilder, enten det har vært skrevet om saken før eller ikke. Å samle stoff til en kalender med så bredt tema som «Dagliglivets kulturminner» krever at vi har mange munnere som forteller, mange ører som hører, og noen skriveføre aktører. Det har vi i Oppegård. Vi takker kalenderkomitéen for utmerket arbeid, og de mange hjelperne som tydeligvis har bidratt!

Styret i Historielaget